

Late for Shabbos On the road again...

רמט דינים השכימים לערב-שבת, ובו ד' סעיפים:

1

א *אין הולכים בערב-שבת (א) יותר (ב) משלש פרסאות, כדי שנגיע (ב) לביתו בעוד היום גדול *ויוכל (ג) להכין צרכי סעודה לשבת, בין שהולך לבית אחרים בין (ג) שהולך לביתו. (ד) יהיג מלי פשהוא בשוב במקום שיוכל להכין צרכי שבת, אבל אם במקום שהוא שם אי אפשר לו להכין צרכי שבת, או (ה) שאינו מקום ישוב בטוח, מתר לילך אפלו פמה פרסאות.

משנה ברורה

(ג) שהולך לביתו. ואף שהוא מכונן שביתו יהיה לו יותר ענג שבת, מכל מקום אסור, שמא לא ידעו כלל מביאתו (ד) ולא הכינו בשבילו. ובמדינות אלו רב בני-אדם מכינים צרכי שבת ברוח, ולכן אין נוהגין בזה כלל, בין שהולך לביתו או להתארח בבית אחרים (ממ"א בשם אגודה). (ה) ובהרבה אחרונים ראיתי שכתבו, דמכל מקום צריך לזהר לכתחלה שלא ילך או ישע עד סמוך לערב, מפני שפמה פעמים נקשלים על-ידיה ונכאים לידי חלול שבת. כי בעל אושפיזא, או אפלו בביתו, כשקא סמוך לשבת מוסיפין לבשל בשבילו ומחללין שבת, וגם פמה פעמים יארע דלא נגיע למלון ולביתו מבעוד יום עד שחשכה ממש, וכמה חלול שבת יש בהוצאה והקנסה ויציאה מחוץ לתחום ושבייתת בהמתו. ולכן כל זה ישים האדם ללבו וימחר לשבת (ו) אפלו בכפר, ולא יסיחגו ויפצרו לומר: עוד היום גדול והדרך טוב. (ז) אף אם ארע שהלך עד חשכה והנה בבין-השמשות בתוך תחום עיר, מתר להלך בתוכה, כבסימן תי"ו, וצריך לירד מעגלה וסוס, עין סימן רסו ושם יבאר אם ירצה השם:

שבת קנג ע"א מי שהחשיך פרק עשרים וארבע

2

משנה מי שהחשיך. ונתן כסו לנכר — ונעוד יוס. ואם אין עמו — הא יש עמו — לנכרי עוף, כדמפרש בגמרא. לחצר החיצונה — כל עיר, שהיא תוקם המשתמר רלשון, ונל לפרק מן החמור. נוטל — נידו מעליו כלים הניטלין בשבת. ושאין ניטלין — מתיר התנאים של לוכף שהן קשורים בן והשקין נופלין.

א משנה * מי שהחשיך בדרך — עמו נכרי — מניחו על התמור. הגיע לחצר החיצונה — נוטל את הכלים הניטלין בשבת, ושאין ניטלין בשבת — מתיר התכלים, והשקין נופלין מאליהם.

ב גמרא מאי טעמא שרו ליה רבנן למיתב כסיסה לגרי? — קים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו לממונו, אי לא שרית ליה — אתי לאיתורי ארבע אמות ברשות הרבים. אמר רבא: דנקא כיסו, אבל מציאה — לא. פשיטא, כ"כיסו תנו! — מהו דתימא: הוא הדין אפילו מציאה, והאי דקתני כיסו — אורחא דמילתא קתני, קא משמע לן. ולא אמרן אלא דלא אתי לידיה, אבל אתי לידיה — ככסיסה

גמרא מאי טעמא שרו ליה למיתב לנכר — והרי הוא שלוחו לישאלו בשבת. מעמי עצמו — מלהגיל חמונו. דוקא כסו — דכיון דטרע נה, שעל ידי טורח הוא תשתכר — חיים עלה, ואי לא שרית ליה הא — אתי לאיתורי, ולא אמרן — דנתיבא לא — אלל דלא אתי לידיה קודם שתחשך, ולא הנתיבא ולא זכא נה. האי אדם — ויש נתינו שקיינ נתינת, ולתי לאיחלופי. לטושה — יסיג, דלית ליה דעת כלל. אלל חרש — דעתא קלישתא חית ליה, כדאמרין בינמות (ק"ג, א).

רסו דין מי שהחשיך לו בדרך, ובו י"ג סעיפים:

3

א *מי שהיה בא בדרך וקדש עליו היום והיו עמו מעות, ויש לו (א) *תמורו וגם יש עמו אינו-יהודי, לא יניח כיסו על (ב) תמורו, מפני שהוא מצונה *על שבייתתו, אלא (ב) *נותן (ג) כיסו (ג) לאינו-יהודי להוליכו לו ולמוציא-שבת לוקחו ממנו, בואפלו לא נתן לו שפר על זה, (ד) ויאף-על-פי שנתנו לו משחשכה, מתר. יאכל אם מצא מציאה, (ה) אינו יכול לתנה לאינו-יהודי אלא-אם-כן באה לידו מבעוד יום, דהשתא הויא ככיסו:

ז (טז) *אם אין עמו שום אהד מכל

אלו, יטלטלנו (יז) פחות (יח) פחות (י) מארבע אמות. ודוקא כיסו או מציאה (יט) שבאה לידו, *אבל אם לא בא לידו לא:

ז (טז) אם אין עמו וכו'. דשבות תמור הוא מאד, דלקא לא יצמצם בשעורו ויבוא להולף

ארבע אמות ברשות הרבים, ובקשי גדול התירו חז"ל דבר זה משום פסידא ומפני שאדם כהול על ממונו, וכ"ל, ולכן לא התירו חז"ל אלא דוקא כשאין לו שום אהד מכל אלו הדרכים:

עירובין

פרק רביעי

מי שהוציא אוהו

4

א משנה י שהוציא אוהו נכרים או רוח רעה - אין לו אלא ארבע אמות. החזירוהו - כאילו לא יצא. הוליקוהו לעיר אחרת, נתנוהו בדיר או בסהר, רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אומרים: מהלך את כולה, רבי יהושע ורבי עקיבא אומרים: אין לו אלא ארבע אמות. מעשה שבאו מפלנדרסין והפליגה ספינתם בים, רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה הלכו את כולה, רבי יהושע ורבי עקיבא לא זזו מארבע אמות, שרצו להחמיר על עצמן. פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה, אמרו לו לרבן גמליאל: מה אנו לירד? אמר להם: מותרים אתם, שכבר הייתי מסתפל והיינו בתוך התחום עד שלא חשיכה.

הלכות תחומין

שצו דין ארבע אמות שיש לכל אדם בשבת, ובו ב' סעיפים:

5

א (א) 'שבו איש תחמיו', מכאן שכל אדם יש לו בארבע אמות בכל מקום, (ב) אפלו יצא חוץ לתחום. גומודדים לכל אדם (ג) באמה שלו. ואם היה (ד) ננס באיבריו, נותנים לו ארבע אמות בינוניות של כל אדם, שכל אחת מהן ששה טפחים: הגה (ה) ואלו ארבע אמות מודדין לו (ו) מרחות (ז) והוא (ח) באמצען (טו). (ח) ויש אומרים דמתר להלך ארבע אמות (ט) לכל צד, (י) אכל לטלטל אין לו רק ארבע אמות עם אלקסונן, כמו שנתבאר לעיל סימן שמט (טו) בשם הר"ה והמגיד פ"ב בשם רשב"א):

משנה ברורה

א (א) 'שבו איש תחמיו', מכאן וכו'. פרוש, דכתיב 'תחמיו' - בתחמיו: גופו של אמות, ואמה כדי לפשט ידיו ורגליו, וכמבאר בסימן שמט, עין שם במשנה ברורה, אף דשם מירי לענין טלטול איזה חפץ ברשות הרבים, והכא מירי לענין יצא חוץ לתחום דיש לו רשות להלך ארבע אמות: (ב) אפלו יצא וכו'. שהרי משה (ב) אמר זה לאותן שיצאו חוץ לתחום 'שבו איש תחמיו' [טור]:

6

תה דין היוצא חוץ לתחום, ובו ט' סעיפים:

א מי שיצא חוץ לתחום אפלו אמה (ב) אחת (א) לא יפנס להיות כבני העיר, ואין לו אלא (ג) ארבע אמות (ב) מעמידת רגליו ולחוץ: ב בהיתר רגלו אחת תוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום, (ג) יפנס: ג מי שקדש עליו היום (ד) והוא חוץ לתחום העיר אפלו אמה אחת, לא יפנס (ה) להיות כבני העיר, ואינו מהלך אלא אלפים אמה לכל רוח ממקום שקדש עליו היום: ד מי שיצא חוץ לתחום (ו) שלא לדעת, (ז) מתר לעשות לו (ח) מחיצה של פני אדם שערבו לאותו רוח ויכולים (ג) לילך שם, ויעשו סביביו כמו מחיצה (ט) ויפנס ביניהם, (י) והוא שלא ידעו אותם שנעשית בהם המחיצה שלשם כך נקראו, 'אכל אם יצא (יא) לדעת, אסור': ה (יב) מי שהוציא אוהו חוץ לתחום עובדי כוכבים (יג) או רוח רעה או שאר כל אנס (יד) או ששגג ויצא, אין לו (טו) אלא ארבע אמות. החזירוהו לתוך התחום, כאלו לא יצא, והרי כל העיר בארבע אמות כבתחלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח. 'אכל (טז) אם חזר לדעת, אין לו (יז) אלא ארבע אמות:

ערוך

הלכות שבת סמן רסז

השלחן

7

יא ואצלינו שנוסעים בעגלה אם העגלון אינו יהודי והוא לא רחוק מהעיר ודואה שהשמש קרובה להשקע ירד מעל העגלה וישום מעותיו וחפיציו בעגלה וילך רגלי והעגלון יסע לביתו והוא ילך ברגליו ובכבר שיהיה משתחשך בתוך תחום העיר שלא ילך חוץ לתחום משחשיכה ואם הסוס שלו או העגלון הוא יהודי ואין ילך הסוס בהאוכף וקשור בעגלה משתחשך הא שובר על שביתת בהמתו כוודאי מחייב לעיין מקודם ולשבות באיזה מקום מקודם שקיעת החמה אמנם אם לא עשה כן ולישאר בדרך אי אפשר נראה שפקיר הסוס ויניה על העגלה מעותיו וחפיציו ויניהו לילך מעצמו והוא ילך ברגליו עד שיכנס לעיר ויבקש אינו יהודי שיטול המעות והחפצים מהעגלה ויכניסם לבית ונמ את הסוס יתיר ממאסרו ואולי זה יכול לעשות בעצמו שאין כאן מלאכה והנוסעים במסילת הברזל כשבאו סמוך לחשיכה וצריך ליכנס לעיר הסמוך להתנתה שירד ממנה יבקש או ישכור אינו יהודי שישא חפיציו ומעותיו לתוך העיר לביתו או לאכסניא והוא ילך רגלי ולא ישא עמו דבר לא בידיו ולא בכיסו ואם נושא מורה שעות נכ ימסור להאינו יהודי במקום שאמור לטלטל והכלל החכם עיניו בראשו ויזהר שלא יבא ידיו כך :

יב וכתב רבינו הרמ"א בסעי' ב' והוא לא ירכוב על החמור אלא ילך ברגליו ואם הוא צריך לצאת חוץ לתחום מפני שמתירא מן הלסטים או שאר סכנה ואפילו הוא תוך התחום יכול לישב על החמור ולרכוב עכ"ל ביאור הדברים רהנה מי שהוא בדרך וקירש עליו היום ומוכרה לילך חוץ לתחום שאין לו מקום לשבות ויש עמו חמור או סוס יש מי שאומר דטוב יותר לרכוב מליך ברגליו חוץ לתחום משום דכשרוכב ויהיו רגליו למעלה מעשרה מפתים אין תחומין למעלה מעשרה משא"כ בהולך ברגליו ואי משום שביתת בהמתו הא חי נושא את עצמו ואי משום האוכף הא במל האוכף לגבי הרוכב אבל כשילך ברגליו יעשה שני איסורים שילך חוץ לתחום ויעבור על שביתת בהמתו מפני שהיא נושאת האוכף ועכ"ל ומנ"ל סק"ז :

יד והנה כבר בארנו בסעי' יא בנוסע בעגלה כיצד יעשה ועתה נסיף בזה דברים רע דאם העגלה בעצמה בלא הגלגלים נבזה י' ורחבה ד' הוי רה"י ואסור לטלטל מתוכה לרה"ד ולכן אם יושב בעגלה וחשכה לו לא יורד מן העגלה עם מעותיו וחפיציו שבתוך בנדריו אלא מוציא חפיציו לתוך העגלה בעוד שיושב בה ואח"כ יורד מן העגלה אבל אם בעצמה אינה נבזה י' אין מצרפים הגלגלים לה מפני דהוי מחיצה שהגדיים בוקעין בה אם יש מהגלגלים נ' מפתים לארץ והוי העגלה מקום פטור אף שרחבו ד' משום דאין כרמלית בכלים וכ"ל לירד מהעגלה עם חפיציו ואפילו אם נדונה כעמוד דהוי כרמלית מ"מ לדין דלית לנו רה"ד אלא כרמלית מותר לטלטל מברמלית לברמלית ומנ"ל סק"ז ואם העגלה והסוס שלו או של ישראל אחר אין תקנה אלא בהפקר כמ"ש שם ומהמנ"ל כתב דליון בזה שניתת בהמתו ו"ע ועוד הא גם האוכף והדוה"ע עליו ופשיטא שיש בזה שניתת בהמתו ודו"ק :

8

אגרות או"ת משה
סימן קלב

בדבר האשה שצריכה ליסע בשבת במעסקי להאספיטאל כדי ללדת ומפחדת ליסע בעצמה

אבל מ"מ לדינא כיון דמצינו ביולדת שעלולה להסתכן מחמת פחד מי הוא שיכול לסמוך על חילוקים בחשש פקוח נפש ולכן אם אמרת שהיא מתפחדת אף אחרי שמסבירין לה שאין מה לפחד ליסע בעצמה יש בזה חשש פקוח נפש וצריך הבעל או האם ליסע עמה. ואף אם נוסעת להאספיטאל כשעדיין אינה צועקת בחבליה אם הוא במקום רחוק יש לו ג"כ ליסע עמה דאף שעתה לא תסתכן אבל הא אפשר באמצע הדרך יתוספו לה החבלי לידה עד השיעור שתצדק בחבליה שאז יש לחוש לשמא תסתכן מחמת פחדותה. ובכלל בנסיעה בקאר שלא שייך שמא ירבה בשבילו דהוא שוה לאחד ולהרבה אין בזה בעצם שום חלול שבת להנוסע עמה כיון שמותר הנסיעה בשבילה ואיני יודע בזה איסור ברור אף מדרבנן אם ההאספיטאל הוא בעיר או בתוך התחום אך אולי משום מראית העין ולכן יש להתיר אם תצטער מזה אף שלא יבא לידי סכנה.

משה פיינשטיין

9

שמירת שבת כהלכתה

אמירה לנכרי בשעת בין-השמשות

כד. ערב שבת בין-השמשות (הזמן שבין שקיעת החמה לצאת-הכוכבים) מותר (ע"ה) לומר לנכרי לעשות כל מלאכה, אם אמנם יש בה משום צורך גדול (ע"ה) או משום צורך שבת (ע"ה) או משום צורך מצוה (ע"ה). ולפיכך מותר לומר לנכרי ערב שבת בין-השמשות להדליק אור לצורך השבת, כגון לסעודת-שבת או אפילו בחדר-שינה (ע"ה). או להדליק נר זכרון (ע"ה).

One who is caught in traffic close to Shabbos and it is clear that he will not arrive at home before sundown, should immediately begin looking for a safe place to park and stay for Shabbos. Being delayed in traffic obviously does not

permit driving on Shabbos. If a Jewish community is not within reach, one will have to search for a suitable hotel or lodging at which to stay for Shabbos.¹⁷⁰ *Under no conditions (aside from Peku'ach Nefesh) may one continue to drive after it is already Shabbos.*

If one becomes aware of his problem after it is too late to reach a hotel by car, he must nevertheless park the car in a safe place before sundown, hide the keys and other valuables, and continue by foot to his home or the nearest lodging. He may have difficulty checking in without money, and may be obliged to spend Shabbos in a lobby, which is permitted.¹⁷¹

d) If one is stranded on a taxi or a bus

If one is traveling by taxi, he must instruct the non-Jewish driver to bring him to a closer destination that could still be reached before Shabbos. If one is travelling on a bus, he must disembark at a hotel or the like before Shabbos. If there is not enough time to reach any destination before sundown, he should leave his belongings (e.g. luggage) and valuables (e.g. wallet) in the care of the driver and walk to a home in a Jewish community or to a hotel.²⁰⁸ (In the case of a taxi in which an interior dome light goes on when a door is opened, the passenger should ask the non-Jewish driver to open the door for him).

If the nearest practical shelter is not within walking distance, one may continue to ride in the taxi or bus until it is safe to step out.²⁰⁹ Similarly, if the weather is very cold or otherwise extremely inclement, he may remain in the vehicle.

If the neighborhood in which one is riding is unsafe, or if he must pass through such neighborhoods along the route, it is permitted to remain in the vehicle. In these cases, there is basis to permit riding in the taxi or bus all the way home if one will not be seen publicly.

והרשונא לי כאן מעין "יודוי פרטי", לתנות בפניכם מחשבה המנדדת שינה מעיני. אינני כל-כך זקן ואני זוכר, כי עוד בימי היו 90 אחוז מכלל-ישראל שומרי מצוות ואילו החילוניים היו בקצה-המחנה. אני עוד זוכר — והימים אינם כה רחוקים — כאשר כלל-ישראל עוד היה קרוב להקב"ה, חי ונושם באויר של קדושה. ואילו כיום כאן, מה אנו רואים? החול והחולין שולטים בכל. על "קדושת היום" אין מה לדבר כלל, אפילו בשכונות המאוכלסות יהודים חרדים. אכן, יש שומרי-שבת באמריקה (הכינוי "Sabbath observer" נעשה אצלנו מעין תואר-כבוד כמו "הרב הגאון", שניהם אינם אומרים כלום ושניהם מעידים על ירידת הדור...) אבל, לא על השבת דואב הלב, כמו על "ערב שבת", שומרי-שבת יש באמריקה, אבל אין בה יהודים של ערב-שבת, ההולכים בכוונת הנשמה ובהמיית-הלב לקראת שבת. יש לנו שומרי מצוות ביד וברגל ובפה — אבל כמה מעטים הם אלו היודעים עבודה-שביל מה היא! מהו אחוז היהודים שומרי-מצוות בהשוואה ל-90 אחוז שלפני שני דורות? אין ואפס. היום, כמדומה לי, מחזיקים מעמד אך ורק בכוח שם הוי"ה שלאחר-החטא, אחרת היינו לגמרי מתייאשים ומתמסרים להנחה העולה בי תדירות על משכבי בלילות, כי כל מה שאנו עושים כאן הוא בבחינת בונים על החול, שעוד מעט-קט והרוח נושבת בו ואיננו... ה' שלאחר-החטא אינו נותן לנו להתייאש, הוא מלחש על אזננו כי "ירושלים הרים סביב לה" — צריך לטפס הרבה, להתאמץ הרבה, להאחז בכל זיז בולט, להחליק ולהאזר ולהתאמץ ולחזור ולטפס כדי להגיע לירושלים. "מי יעלה בהר ה'" — אינני מאמין שיש בעלי-תשובה קלים. דרך התשובה של הפרט ושל הציבור היא דרך קשה, מליאת חתחתים וייסורים ומאמצים. הדרך ארוכה היא ורבה עד שמגיעים ל"לפני ה' תטהרו", לטהרה של שם הוי"ה שלפני החטא.

